

Duyuru Tarihi : 12.03.2007
Duyuru No : DUYURU/2007-051
Yaymlandığı Yer : DÜNYA GAZETESİ / 22 ŞUBAT 2007

Ferda Elerman
BDO Denet

Türk iş dünyası şeffaflaşmaya hazır mı?

Kurumsal yönetim, son on beş yıldan beri, başta halka açık şirketler olmak üzere, birçok kurumsal işletmenin gündeminde olan bir yönetim felsefesidir. Kurumsal yönetim esas olarak; şirket yöneticilerinin, pay sahipleri küçük yatırımcılar, şirket alacaklıları, düzenleyici kamu kuruluşları ve kısaca tüm paydaşlara olan sorumluluklarını net bir şekilde ortaya koymakta ve bu bağlamda yöneticilerin hesap verebilirliklerini ve şeffaflıklarını ön plana çıkarmaktır. 21'inci yüzyılın ilk yıllarında ABD'de yaşanan Enron, Worldcom gibi çok uluslu şirketlerde yaşanan skandallar, kötü niyetli profesyonel yöneticiler ile bağımsız denetçilerin, topluma ciddi ölçüde zarar verebilecek suiistimleri gerçekleştirmekte çok da zorlanmadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla bu skandallar, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin, kurumsal yönetimin vazgeçilmez ana ilkeleri olmaları gerektiğini net olarak ortaya koymuş ve 2002 yılından itibaren, başta ABD'de yasalaşan Sarbanes Oxley Yasası olmak üzere, İngiltere, Almanya, Fransa, vb. ülkelerde profesyonel yöneticilerin ve bağımsız denetçilerin sorumluluk alanlarını genişleten kanuni ve idari düzenlemeler devreye girmiştir.

Taslak Türk Ticaret Kanunu

Hazırlık çalışmaları, son 5 yıla dayanan ve halen TBMM'de görüşülmekte olan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Tasarı), ülkemizde iş dünyasını, tüm unsurlarıyla birlikte kurumsal yönetime yönlendirecek ve hatta zorlayacak yasal altyapıyı kapsamı açısından, devrim niteliğinde bir çalışmadır. Tasarının, Genel Gerekçe bölümünde ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, 20'nci yüzyılın son yarısında, hatta artan bir hızla son çeyreğinde Almanya, İngiltere, Fransa, Avusturya, İsviçre, İtalya gibi Avrupa ülkeleri ve 2002 yılında ABD; ticaret hukuku mevzuatlarını çağın gereklerine uyumlaştırmak (teknolojik gelişmeler ve internet) ve Avrupa Birliği sürecinde uluslararası ticaret ve küreselleşme eğilimlerini gözönüne almak yönünde, birden çok köklü ticaret hukuku düzenlemeleri yapmışlardır. Bu açıdan bakıldığında, AB müktesebatına uyum sürecine fiilen girmiş ülkemizde, AB ülkelerinin gerçekleştirdikleri reformları, bir an önce yapması zaten zorunlu olmaktadır. Ancak Tasarı; bahse konu reformları, Türkiye'ye uygulamanın ötesine geçmektedir; çünkü Tasarı, genel olarak tüm Türk iş dünyasını, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk kavramları ile tanıştırmaktadır.

İki devrim bir arada yaşanacak

TTK Taslağı, Türk mali piyasalarında, aynı anda iki büyük gelişmeyi gerçekleştirmeyi amaçlıyor:

- 1) Şirketlerin büyük bir kısmı, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nı (UFRS) uygulamak suretiyle, muhasebe defterlerini tutacak ve mali tablolarını hazırlayacaklar,
- 2) Bağımsız denetim, tüm bilanço usulüne göre mali tablolarını hazırlayan şirketler için zorunlu olacak. Tek Düzen Hesap İzahnamesi ve VUK'taki değerlendirme prensiplerinin yerini UFRS alıyor

Bilindiği gibi; 6762 sayılı Türk Ticaret Yasası'nda, mali tablo ve muhasebe defterlerinde esas alınması gereken muhasebe prensipleri yer almamaktadır. Bu boşluk, Vergi Usul Kanunu'nun 3. kitap, 1. kısım, 1. bölümünde yer alan "Değerleme Esasları" ile doldurulmuş ve tüm işletmeler VUK'nun yürürlüğe girdiği 1961 yılından beri bahse konu değerleme esaslarını temel alarak mali tablolarını hazırlamışlardır.

Ancak sorun şudur: VUK'taki değerleme ile varlıkları ve borçları kayıtlara alma prensipleri, kamu maliyesi perspektifi ile oluşturulmuştur ve bu nedenle de, bir işletmenin gerçek mali durumu ve performansını (şeffaflık prensibi) göstermekten çok, işletmelerin vergi matrahını belirlemeye yöneliktir. Halbuki günümüzde, işletmenin ortakları dahil, işletme ile menfaat ilişkisi içindeki tüm paydaşları, hızla değişen ekonomik ortamlarda, şirketlerin "gerçeğe en yakın" mali durumu ve mali performansı ile ilgilenmektedirler. Dolayısıyla, UFRS ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP); tüm dünyada, "genel amaçlı mali tabloların" hazırlanma esasını teşkil eden muhasebe ve raporlama prensiplerini oluşturmaktadırlar.

Vergi matrahını belirlemeye yönelik muhasebe ilkelerinden en somut örnek; değer düşüklüğü karşılığının mali tablolara alınması ile ilgilidir. VUK'a göre, bir işletme ancak değersiz hale geldiği anda şüpheli alacak giderini, zarar olarak kaydedebilir. Maliye idaresi, değersiz alacakların objektif prensiplerini, acz vesikası almak vb. kriterlerle ortaya koymuştur. Ancak uygulamada, bu prensip şu sonuçları doğurmaktadır: İşletmelerin muhasebe müdürleri, tahsili şüpheli hale gelmiş alacaklarına, gider yazamama kaygısı nedeniyle karşılık ayırmamakta ve "varlık" niteliğini yitirmiş bir alacak, stok, iştirak, sabit kıymet veya herhangi bir aktif kalemi, bilançoda yanıltıcı bir biçimde varlık olarak gösterilmeye devam edilmektedir. Kısacası, mevcut uygulamada, Türk şirketlerinin mali tabloları, işletmelerin gerçek veya gerçeğe en uygun bilanço tarihindeki finansal pozisyonlarının göstermekten çok uzaktır, çünkü, VUK'taki esas gaye, vergi matrahının tespitidir. Benzer şekilde, ülkemizde 1970'li yılların ortalarından beri süre gelen yüksek enflasyon, daha ilk yıllardan beri enflasyon muhasebesinin gerekli kıldığı halde, ilk uygulama 2003 yılı bilançosunun düzeltilmesi ile gerçekleşmiştir. Bunun anlamı şudur: Ülkemizde 2004 yılının başına dek düzenlenen mali tablolar, kümülatif olarak yüzde 8404'e ulaşmış enflasyon oranı, nedeniyle tamamiyle yanıltıcı olmuş ve bu tablolara göre alınan tüm yatırım ve yönetim kararları da o denli yanlış olmuştur.

Son yıllardaki gelişmeler

Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK) hükümlerine tabi halka açık şirketler, mali sektör kuruluşları ve yabancı ortaklıklar dışında, ülkemizde bağımsız denetimi ve UFRS'yi bilen profesyonel yönetici ve iş adamı sayısı, bugün itibarıyla çok azdır. Ancak, TTK'daki değişim ve yabancı işletmelerin Türkiye'ye yapacakları yatırımlar sayesinde, bu iki kavram da, hızla öğrenilecektir ve ülkemiz ekonomisinde rasyonel kararların egemen olması ancak böyle gerçekleşecektir. Diğer taraftan, şirket satın almaları veya birleşmeleri esnasında yapılan, "işletme değerlemeleri"nin büyük bir kısmı, UFRS'ye göre düzenlenmiş bilançolar temel alınarak yapılmakta, veya geleceğe yönelik nakit akış/kâr zarar tahminlerinin geçmiş performanslar ile karşılaştırılmasında UFRS bazlı mali tablolar kullanılmaktadır. Dolayısıyla, özellikle son 3 yıldır, Türk iş adamları, UFRS'yi, ve bağımsız denetimi tanımaya başlamışlar, hatta bu kavramların kişisel servetlerini de ne kadar yakından etkilediğini kavramışlardır. Diğer taraftan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), 2005 yılından itibaren, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (UMSK) onayı ve ülkemizdeki büyük ve orta ölçekli bağımsız denetim firmalarının desteğiyle, UFRS'leri Türkçe'ye çevirmiş ve Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) olarak, Resmi Gazete'de yayınlamıştır. TTK yasa taslağının, TBMM'de kabul edilmesiyle birlikte ve Maliye Bakanlığı'nın yayınlayacağı bir muhasebe uygulama genelgesinden sonra, TMS tüm, bilanço usulüne göre defter tutan şirketler için geçerli olacaktır.

Ülkemizdeki muhasebe ve denetim mesleği hazır mı?

Son 5 yılda TTK Yasa Tasarısı'nın hazırlanma süreci ile, TMSK'nın son 3 yılda, TMS'leri, Türk mali piyasalarına dahil etme gayretlerine paralel bir gelişmenin, en azından artık bugünden itibaren, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler örgütleri sayesinde, muhasebe ve bağımsız denetim mesleklerinde de yaşanması gerekiyor. Bugüne kadar bahse konu örgütlerin, UFRS ve uluslararası bağımsız denetim esasları konularında gerçekleştirdikleri eğitim programları yeterli düzeyde olmamıştır. Ancak, bugünden itibaren, TTK ve TMSK cephelerinde yapılan köklü ve olumlu değişikliklerin hayata geçirilmesinin sorumluluğu, SMMM ve YMM örgütlerindedir.

Sonuç olarak; Türk mali piyasalarında ve iş dünyasında, "doğru yatırım kararı almak zorunda olan" her yönetici ve iş adamı, yukarıda açıklanan gelişmelerin hayata geçmesini izlemek ve hızlandırmak durumundadır. Bu sayede, hem işletme düzeyinde verimlilik artışı sağlanacak, hem de ülkemizde, muhasebe ve bağımsız denetim mesleklerinin gelişmesi mümkün olacaktır.